

Олександр МАМАЛУЙ: «Я МІГ БИ БУТИ КОРИСНИМ НА ПОСАДІ ГОЛОВИ ВС, АЛЕ ПОТРІБЕН ЧАС ДЛЯ ПІДГОТОВКИ»

Після широкомасштабного вторгнення РФ суддя Верховного Суду Олександр Мамалуй вступив у бій з окупантами у Гостомелі вночі 25 лютого 2022 року. Проте його боротьба проти російських загарбників почалася ще у 2014 році – він брав участь у боях за Донецький аеропорт. Після широкомасштабного вторгнення РФ суддя Верховного Суду Олександр Мамалуй вступив у бій з окупантами у Гостомелі вночі 25 лютого 2022 року. Проте його боротьба проти російських загарбників почалася ще у 2014 році – він брав участь у боях за Донецький аеропорт. З грудня по кінець березня суддя виконував бойові завдання під Бахмутом та в самому місті. Олександра Мамалуя нагороджено трьома орденами «За мужність». Третій він отримав за бої під Лисичанськом, Бахмутом та Балаклійську операцію.

– Яку посаду ви займали 23 лютого?

– 23 лютого 2022 року я був суддею Верховного Суду і мав звання лейтенанта запасу по Міністерству оборони. 22 лютого я виїхав працювати в Київ з Харкова, родина моя була в Харкові, і то був останній день, коли я їх обіймав з початку війни. Слава Богу, вони цілі та живі, ми бачимось по відео. Зранку 24-го мені дружина зателефонувала: Харків бомблять, аеропорт бомблять, чути вибухи. Підхопився, побіг на роботу, там збори. Мені вже пишуть мої прикордонники, з ким я воював і служив по другій мобілізації, що загін вступив у бій, вже йдуть втрати.

– Що ви робили?

– Підійшов до голови...

– До Князева?

– До Львова, він керував Касаційним господарським судом у складі Верховного Суду. Керував до тих пір, поки Князев не видав наказ про відрахування його з числа суддів. З Князевим розмовляв двічі в житті на тому пленумі, коли його обирали. І один раз телефоном потім. Так ось, підходжу до Львова і кажу, що все – я йду, моя частина вступила в бій. Він сказав: питань нема.

– У вас бронь, ви не підлягали мобілізації, але зробили гідний вчинок.

– Ні, не підлягав, і бронь мені в той же день на руки видали. Вона в мене по цей час у зброярському сейфі валяється. Я одразу всі відпустки вибрав, щоб відпустки надіслати родині, щоб не було ніяких проблем, бо ми не готувалися до війни, не скирдували гроші. Потім поїхав у відповідну силову структуру, де мене знали як снайпера. Вже 25 вночі я на Гостомелі брав участь у бою. Отримав контузію, вуха порвало, але я відлежався і 27-го знову брав участь. Наприкінці березня виїхав до Харкова на дві доби. В Харкові, в місті попав під обстріл 203-мм гармат «Піон». Люта штука. Потім, коли росіяни вже відігнали від Києва, я зрозумів, що все це надовго і через військкомат прийшов до снайперського підрозділу сухопутних військ ЗСУ. На обліку я стояв у Харкові, там знали, що в мене бронь, про це були відомості в особовій справі офіцера, а призивався я в Києві. Я прийшов, виклав квиток офіцера запасу, орденську книжку та УБД. Вони побачили, що офіцер з досвідом та ще піхотна спеціальність, мене призвали за пів години. Отже, бронь я просто нікому не показував.

– То до того часу ви воювали як доброволець?

– Так. Під заявою про добровільне співробітництво. А з початку квітня я пішов до ЗСУ.

– В якому ви підрозділі?

– Зведена снайперська група сухопутних військ ЗСУ. Там майже всі бійці також воювали в 2014 році, також пройшли АТО. Всі з дуже великим досвідом, дуже високий моральний стан. Жодного разу не було відмови від виконання бойового завдання, жодного разу не було покидання бойової позиції без наказу. Все дуже чітко.

– Яке озброєння у групи, чи всім ви забезпечені?

– Усе озброєння нам видала держава. Озброєння дозво-

ляє виконувати завдання на відстанях до 2 км, і вночі, і вдень. Такі завдання виконувалися, в тому числі на Бахмуті. Волонтери теж дуже гарно нам допомагають БПЛА, старлінками. За що ми дуже вдячні. Автотранспортом також допомагають волонтери. Бронетехніку надає і держава, і волонтерські організації, є і трофейна броня.

– Де було найбільше роботи?

– 3 грудня по 30 березня, 117 діб група виконувала бойові завдання під Бахмутом (в районі Кліщіївки) та в самому Бахмуті. М'ясорубка та ще була.

– Тобто ви як піхота фактично воювали?

– Група воювала у складі з'єднання, під грамотним командуванням Євгена Миколайовича Межевкіна. І він визначав нам завдання за нашим профілем. Тобто знищення солдат та офіцерів супротивника, арткоригування і спеціальна розвідка. Всі ці завдання ми виконували. Як піхоту просто нас на утримання позицій не направляли, але група постійно працювала з передових позицій, працювала разом з пі-

хотою. З нами дуже часто працювали і бійці 8-го полку спеціального призначення і інших підрозділів ССО. Наші результати – це складова роботи з'єднання Межевікіна.

– Ви разом воювали у 93-й бригаді ще з 14-го.

– Так, я знаю його з 2014-го, відколи він ще командував батальйоном, і я хочу сказати про «Адама» – Межевікіна. Я ж все бачив як він командує. Я багато разів був і оперативним офіцером, і офіцером –координатором саме в штабі у «Адама». Він спить сидячи, уривками, і це місяцями триває. В машині, за столом, на якомусь стільці, тут рація, тут телефон, тут криптофон, монітори з картами. Так він хворів, виліковувався, і кашляв, і спав може 2-3 години на добу. І так місяцями. І у першому наступі у Харкові, і під Лисичанськом, і на другому наступі у Харкові, і під Бахмутом особливо. Сам особисто на рекогносцирування ходить, незважаючи на те, що він полковник і на ньому тисячі людей. Фактично він генеральську посаду займає. Ми сподіваємося, що йому колись дадуть «генерала».

– Який бойовий рахунок вашого підрозділу?

– Офіційний рахунок, записаний в журнал бойових дій – ураження декількох сотень солдат та офіцерів противника. Це підтверджено відеофіксацією з прицілів, ми завжди перевіряємо. Ми не можемо сказати точно результати наших артакоригувань, але командування вважає, що воно було ефективним.

– Якими нагородами вас відзначено за рік війни?

– Одразу хочу сказати, що це не я такий героїчний, я працював у складі героїчного підрозділу. В групі два повні кавалери ордена Богдана Хмельницького, три повні кавалери ордена «За мужність», багато бійців нагороджені двома ступенями цих орденів.

Мене нагороджено трьома орденами «За мужність». 3-й ступінь я отримав за бої у Донецькому аеропорту у 2015-му, 2-й ступінь я отримав за битву за Харків. 1-й ступінь – за бої під Лисичанськом, Балаклійську операцію та Бахмут.

Мабуть, бої під Бахмутом – найбільш напружені були, це визнають всі наші. Але під Лисичанськом особисто мені було морально важче, бо я перший раз в житті відступав. Це дуже важко – відходити, лишати всі ці села, знаючи, що завтра туди прийде ворог. А ще Харківщина, дуже важко воювати на малій батьківщині і бачити, як її руйнує війна...

– Який ви день запам'ятали, коли у вас було найбільше роботи на війні?

– Група дуже результативно працювала під Бахмутом, і за одну ніч всередині січня один наш снайпер зробив 11 підтверджених знищених солдатів та офіцерів супротивника. Це підтверджено записами з прицілу. Саме в боях під Бахмутом нашою групою досягнуті найбільші кількісні результати.

– На якій відстані вели бої у Бахмуті?

– На Бахмуті снайпери вели вогонь на дистанціях від 1500 метрів (в районі Кліщіївки) до 100-150 метрів в самому місті, коли працювали з п'ятиповерхівок, інших будівель. Я більше хочу розповісти про тих, про кого ніхто не розповість. Наприклад, про прикордонників, які на Бахмуті себе дуже гарно показали. Так от командири прикордонників, я не знаю де вони так навчилися коригувати артилерію, можливо вони артилерійське училище закінчували, але це було бездоганно. В березні, коли йшли бої на південній околиці, до наших снайперів зайшов прикордонник контужений зовсім, майже глухий. Вони вже декілька днів виконували завдання в п'ятиповерхівці на околиці. Він зайшов і так просто говорить: «Хлопці, в нас з нашим командуванням вже добу нема зв'язку, передайте через своїх, що ми живі, що ми тримаємо позицію». І пішов.

– Добре, що ви про прикордонників розповіли, бо їх здебільшого до когось придають, а вони у Бахмуті велику роботу виконали.

– У Адама, наскільки я пам'ятаю, прикордонників не було, їх придавали іншим з'єднанням. Коли це придані підрозділи,

не твої, то їх часто використовують там, де своїх не дуже хочеться, а не хочеться тому, що це небезпечно. Це реалії війни.

– Зараз вас відвели по ротатії?

– Так. Зараз нас відвели, ми перебуваємо в готовності, займаємося підготовкою, я зараз в офіційній відпустці.

– Виїхати до дружини за кордон ви маєте можливість?

– Ні до кого зі своєї родини я не маю можливості виїхати за кордон. Тому що, було відповідне рішення уряду, за яким судді не мають права виїжджати у відпустку за кордон, тільки у відрядження. Хоч я зараз не здійснюю безпосередньо суддівських обов'язків і не отримую суддівської зарплати, але ж мене в «стоп» цей подали списком разом з усіма.

– Як ви дізнались про скандал із Князевим та які почуття були у вас?

– Як більшість людей, дізнався з інтернету. З «Цензор.НЕТ». До речі, до 14-го року я не знав про існування «Цензор.НЕТ», а з 14-го читаю його щодня.

– Дякую!

– Так ось, з 1938 року не було такого випадку, щоб був заарештований голова Верховного Суду України (тоді УРСР). Тоді такий собі Шумянський був заарештований, а потім розстріляний. Тепер от в нас такий випадок. Всі мої колеги кажуть, що вони були в шоці і я також був в шоці. Я не дуже гарно його знав, але він нас так підставив всіх. Брати гроші, особливо під час війни, ще й маючи таку зарплату, це велика ганьба.

– Що в армії люди казали вам про Князєва?

– Телефонують всі – і 8-й, і 3-й полк, і армійські снайпери. Кажуть: «Саня, що це таке у вас там твориться?!» Далі вже недруковане. «А от вчора сказали, що знайдені мічені гроші ще у когось». І я маю пояснювати про свою роботу, про своїх колег, а це важко у такій ситуації. І що там буде далі, коли Князєв почне давати якісь ще показання, і що ще буде виявлено органами НАБУ та САП? Сьогодні ти тиснеш людині руку, навколо тебе люди йдуть на смерть за свій народ, а завтра з'ясується, що той, кому ти тиснув руку, – корупціонер та гнида.

– Ви інших людей знали з колегиї, яка виносила рішення?

– Ми всі у Верховному Суді знаємо одне одного, але так «привіт-привіт», здебільшого. В плані того, що ми бачимося з іншими касаційними судами тільки на пленумах та на якихось конференціях. Тих, хто з мого суду перейшов до Великої палати, звісно, я знаю добре. Я знаю доповідача – Власова, знаю Ткача, знаю Катеринчук.

– Ви з ними якось обговорювали їхні дії у цьому скандалі?

– Та ні. Ми про це взагалі не говорили. Більшість колег я бачив в останній раз зараз на пленумі, а до того бачив десь на початку грудня. Лілія Йосипівна Катеринчук дуже допомагала нашому підрозділу, купувала квадрокоптери, передавала їх нам під Бахмут, то з нею я бачився частіше. Вона допомагає армії з 2014 року, як і багато інших моїх колег. І родині моїй вона дуже допомогла на шляху евакуації, коли я цього зробити не міг.

– Власов 100% мав бути в курсі, з огляду на те, що оприлюднило НАБУ.

– Я можу зараз сказати, що Князєв – гад, і він втратив нашу довіру. Це безумовно. А ось, хто саме винний саме в цих всіх кримінальних речах, я не можу сказати. Я не можу сказати, що ось ці якісь люди також винні. Винних встановлює слідство та визначає суд.

– Яка зарплатня у судді Верховного Суду?

– Візьмемо калькулятор. З великим стажем та доступом до державної таємниці десь 280 тисяч гривень на руки. У Голови ще 10% від окладу за виконання обов'язків Голови.

– НАБУ заявило, що десь 320 тисяч гривень.

– Це, мабуть, до виплати податків, тому що у Князєва від-

носно невеликий стаж, а це впливає на розмір надбавок до окладу. Він же став суддею в жовтні 2013 року.

– **Є ж мабуть ще якийсь соцпакет?**

– Голові забезпечують, мабуть, службовий транспорт, страховки нема.

– **У вас, звичайного судді ВСУ, нема машини з водієм?**

– Немає. В мене, навіть, немає особистої. Я її продав у січні 22, а нову купити не встиг. Їжджу на тій, яку народ і армія дали.

– **Що тепер робити Верховному Суду? Судячи із записів НАБУ, Князев роздав пакети грошей більшості суддів палати, репутація підірвана. Все будувалося на довірі, був такий ретельний відбір. Така праця, стільки сил, і як тепер вирішувати цю проблему?**

– Хочу сказати одразу, що ті дії, які були здійснені на пленумі, було дуже правильно зробити це швидко, зробити це одразу. Це був максимум, який на тот день Верховний Суд міг зробити. Тобто, прибрати його з посади, тому що він дійсно втратив довіру всього колективу, він йому харкнув в обличчя, будемо так казати. А далі слідство буде вирішувати ступінь його провини. Якщо є хтось ще, то ступінь їх провини також. Верховний Суд тепер має вибрати на цю посаду якусь нормальну людину, яка не заплямує Верховний Суд, буде намагатися якось нівелювати те зло, яке він накоїв. Як це зробити? Ніякої відповіді, окрім як ретельно сумлінно працювати, не припускати ніяких навіть сумнівів в тому, що рішення виносяться (а це ж рішення останньої інстанції – обжалувати нема куди) у повній відповідності до верховенства права. Тільки це можуть зробити судді. Як би ми не комунікували із суспільством, як би ми не розповідали, що ми хороши, а він поганий. Ви ж знаєте, що довіра завойовується роками, а втрачається в одну мить. Зараз вона втрачена. Через дії однієї людини, яка була очільником цього суду. Він себе називав очільником судової влади, але це неправда. Кожен суддя є носієм судової влади, кожен суддя є самостійною одиницею, яка несе відповідальність за свої рішення. Треба працювати, треба виносити справедливі рішення, в повній відповідності до принципів, за якими ми повинні жити, верховенства права. А людина, яка прийде йому на зміну, повинна провести цей суд скрізь війну. Провести його без втрат, щоб він зберігся. Все ж таки ідея була хороша – Верховний Суд, який сформований на підставі прозорого конкурсу. І насправді я впевнений, що більшість суддів у нас – нормальні. Але щоб повернути довіру потрібно знов працювати сумлінно роками, чесно працювати.

– **Ви брали участь у конкурсі, до речі, і показали один із найкращих результатів.**

– Не найкращий. Я був серед перших п'ятнадцяти. Конкурс був тривалий та складний, він розпочався восени 2016 року, а закінчився восени 2017 року. Рік.

– **Ви працювали в суді з 2017 року і саме в тій палаті, яка мала розглядати саме цей кейс.**

– Саме так.

– **А у вас були аналогічні випадки, коли приходили з пакетами грошей?**

– Думаю, боялися підходити, адже я свої погляди не приховував. До мене не треба ходити, для мене такі речі вирішують швидко як на війні. Це погано закінчиться.

– **Який термін переобрання нового Голови ВСУ?**

– За законом – впродовж місяця після втрати повноважень попереднього голови ВСУ треба на пленумі обрати нового. Пленум призначено на 26 травня. Поки що я не знаю, хто з моїх колег бажатиме обійняти цю посаду. В мене достатній стаж роботи – з 2001 року я суддя, звісно з перервами на війну, але ж я не винуватий, що призивають.

– **Ви готові взяти участь у конкурсі на посаду голови ВСУ?**

– Вважаю, що до обрання голови слід підходити зважено,

відповідально, і поспішати тут нема для чого.

Я вважаю, що міг би бути корисним колективу, якби він надав мені, як то кажуть, мандат довіри, і обрав на цю посаду. Але на 26 травня брати участь у виборах я – не готовий. Понад рік я займався виключно війною, не міг жити життям колективу. Тому треба з'ясувати: чим жив Суд всі ці місяці? Які є проблеми та потреби у суддів (окрім «проблеми Князева»)? Чим саме я можу допомогти у розв'язанні цих проблем? І для цього потрібен час.

А йти без підготовки, просто кажучи колегам те, що вони, на мою думку, хочуть від мене почути, – мені було б соромно.

– **Якщо будуть ухвалені адекватні рішення щодо перенесення дати пленуму, про що ви хотіли б сказати суддям?**

– Я зараз якраз активно спілкуюся з колегами, формую для себе більш-менш повну картину – які зараз є у нас наочні проблеми, окрім князевської, що хвилює суддів, працівників суду, в чому потрібна допомога та підтримка. Вже можу сказати, що у голови ВС (порівняно з попередніми головами) повинно бути принципово інше концептуальне відношення до своєї посади, місця в колективі і бачення своєї ролі в судовій системі.

На мій погляд, суддям не начальник потрібен. Я, наприклад, за 21 з половиною рік суддівства, саме керівництва мною та мою роботою ніколи не потребував. Керувати мною не треба – я сам як суддя знаю, що робити.

Суддям потрібна людина, яка зробить їхню роботу більш зручною, більш комфортною, буде гідно представляти суд у комунікації із суспільством і іншими державними органами, органами політичної влади. Суддям не треба, щоб ними керували, тому що кожен сам несе відповідальність за свої рішення. А от вирішувати проблеми суду (і суддів, і працівників суду) – то є основна задача і голови суду касаційного, і голови Верховного Суду.

Скромніше треба бути та демократичніше. Менше пафосних виступів – більше роботи на благо колективу.

І тому ж Князеву слід було поменше фантазувати про те, що він очільник всієї судової системи, а пам'ятати про те, що його обрали на посаду оці саме люди, його найближчі колеги, і обрали для саме для того, щоб він був корисним їм, як носієм судової влади, корисним правосуддю. Тому що владу цю суддям дав народ – він джерело будь-якої влади за конституцією, і тепер народ питає: а що ж це таке ви собі обрали головою?!

– **У вас є знайомі адвокати та нотаріуси, які до вас постійно заходять в суді?**

– До мене в суді ніхто не заходить. До мене, навіть, колеги нечасто заходять. Я на десятому поверсі сиджу, ви ж в мене були. В суд до мене ніхто з адвокатів знайомих не заходив, я такого не пам'ятаю. Може пару разів колеги з мого суду з Харкова, коли приїжджали на якусь конференцію, то забігали кави випити.

– **Я ставлю це актуальне питання, чи хтось системно може бути посередником, як це сталося у Князева.**

– Ніколи такого не було і такого мені не треба. В мене є друзі-адвокати, з якими я працював до того як став суддею, але вони в Харкові працюють і вони здебільше по кримінальних справах, а не по господарських. Я розумію наскільки це чутливо, і тепер справа принципу, щоб таких ходоків, «решал», не було і ніколи не з'являлось біля суддів Верховного Суду.

Я звик вважати Верховний Суд не просто місцем роботи. В моєму розумінні це Суд Останнього Шансу.

Останнього шансу людини на справедливість.

Таким цей суд будувався – таким він повинен бути.

Юрій БУТУСОВ

Цензор.НЕТ